

4.Sınıf Fen Bilimleri Konu Özetleri

6.Ünite : İnsan ve Çevre
1.Bölüm : Bilinçli Tüketici

1.1 Bilinçli Tüketici miyiz?

Yaşadığımız çevrede canlı ve cansız birçok varlık bulunmaktadır. Çevre, canlı ve cansız varlıkların bir arada bulunduğu ortamdır. Canlılar, yaşamlarını sürdürebilmek için çevre ile sürekli etkileşim hâindedir. Besin, su, elektrik ihtiyacımızı karşılamak için çevredeki kaynakları kullanırız. Besin ihtiyacımızı karşılayabilmek için toprağa, suya ve hayvansal gıdalara ihtiyacımız vardır.

Dünyamız, canlıların yaşayabileceği koşullara sahip olduğu bilinen tek gezegendir. Bu yüzden kaynaklarımızı tüketirken çok özenli davranmalıyız. Bitmeyecekmiş gibi görünen bu kaynaklar, insanların bilinçsizce davranışları sonucu hızla azalmaktadır.

Nüfus artışı ile birlikte kaynakların kullanımı da artmıştır. Bu yüzden bilim insanları kaynakların tasarruflu kullanılmasına yönelik projeler üretmektedir. Elektrik, su, besin ve diğer kaynakları özenli ve gerektiği kadar kullanmalıyız. Tasarruf için kaynaklarımızı bilinçli tüketmeliyiz.

Elektrik, su ve besin kaynaklarını tasarruflu kullanmak için bilinçli birer tüketici olmalıyız. **Bilinçli tüketim**, insanların, kaynakları ihtiyacı kadar tüketmesi demektir. **Bilinçli tüketici** de bir mal veya hizmeti satın alırken temel gereksinimini ön plana alan kişidir.

Bilinçli tüketici,

- Bir mal ya da hizmeti satın alırken gerçek gereksinimlerini göz önünde tutar.
- Satın aldıklarından en üst düzeyde yarar sağlamayı amaçlar.
- Planlı ve amaçlı alışveriş yapar.
- Sağlıklı, güvenli ve çevreye zarar vermeyen ürünü seçer.
- Yüksek kalitedeki mal veya hizmetleri en uygun fiyata alır.
- Mal ve hizmet satın aldığı anda hakkını arar.

Su ve elektrik tasarrufu için yapabileceklerimizden bazıları;

- Bulaşıkları elde değil makinede yıkamalıyız. Elde yıkayacaksa az deterjan kullanmalıyız. Böylelikle durulama için daha az su harcamış oluruz.
- Çamaşır makinesi tamamen dolduğunda çalıştırmalıyız. Makineden atılan suyu balkon gibi yerleri yıkamak için kullanabiliriz.
- Sebze ve meyveleri elde yıkamak yerine su dolu bir kaptaki yıkarsak çok daha az su tüketiriz.
- Su en çok banyoda harcanır. Suyu tasarruflu kullanmayı sağlayan duş başlıkları almalıyız. Duş alma süremizi kısa tutmalıyız.
- Bahçede, çiçekleri sularken günün serin saatlerini seçmeliyiz. Ayrıca yağmur sularını biriktirerek bahçe sulamada kullanabiliriz.
- Diş fırçalarken suyu açık bırakmamalıyız.
- Kullanılmayan elektrikli aletlerin fişlerini prizde bırakmamalıyız.

- Evlerde elektrik daha çok aydınlatma için harcanmaktadır. Bu nedenle ampul alırken tasarruflu ampulleri tercih etmeliyiz.
- İşimiz bittikten sonra bilgisayarın fişini mutlaka çekmeliyiz.
- Buzdolabının kapısını uzun süre açık bırakmamalıyız.
- Televizyonu izlemiyorsak açık bırakmamalıyız. Kapatırken kumanda düğmesine bastıktan sonra fişini de çekmeliyiz.
- Kullanmadığımız odaların lambalarını açık bırakmamalıyız.
- Çamaşır makinelerinde yüksek sıcaklık yerine daha düşük sıcaklığı tercih etmeliyiz.

Besin maddelerini tüketirken nelere dikkat edeceğimiz ile ilgili bazı öneriler;

• Alışverişe çıkmadan önce evimizde var olan besinleri gözden geçirerek hafta boyunca yapılacak yemekleri planlamalıyız. Buna göre ihtiyacımız olan besinleri belirleyerek alışveriş listesi hazırlamalıyız.

• Artan sebze ve meyveleri atmamalı, bunları farklı yiyecekler hazırlamada kullanmalıyız. Sebzeler bozulmamışsa çorbalarda kullanabiliriz. Artan pilavları çorba yaparak değerlendirebiliriz.

• Yemekleri küçük porsiyonlar şeklinde servis etmeliyiz. Bu durum, yemeğin tabağımızda kalmasına ve besin israfına engel olur.

• Ekmek, günümüzde en çok israf edilen besin maddelerinden biridir. Ekmeği ihtiyacımız kadar almalıyız. Kalan ekmekleri atmak yerine farklı yiyeceklerin yapımında kullanmalıyız.

• Önceden paketlenmiş belirli miktarlardaki yiyecekleri almak yerine bunlardan ihtiyacımız kadar almalıyız.

Yaşamımızı devam ettirmek için çeşitli ihtiyaçlarımızın karşılanması gerekir. Bu ihtiyaçları karşılamak için de pek çok kaynaktan yararlanırız: Evlerimizi aydınlatmak ve elektrikli araçları çalıştırmak için elektrikten faydalanırız. Evimizi temizlemek, kendi kişisel temizliğimizi yapmak ve hayati ihtiyaçlarımızı karşılamak için suyu kullanırız.

Elektrik, su ve besin kaynaklarını tasarruflu kullanmazsak bunlar giderek azalacaktır. Kaynakların azalması veya bitmesi de canlı yaşamını tehlikeye sokacaktır.

Evlerimizde kullandığımız enerji kaynaklarını bilinçli birer tüketici olarak tasarruflu ve ihtiyacımız kadar kullanmalıyız. Bunların boş yere kullanılmasını engellemek için evlerimizde ve çevremizde bulunan kişileri uyarmalıyız. Gerekirse çevreye uyarıcı levhalar asmalıyız. Okulumuzda ve sınıfımızda gereksiz yanan lambaları söndürmeliyiz. Açık gördüğümüz muslukları kapatmalıyız. Kitap, defter, kalem gibi eşyalarımızı düzenli kullanmalıyız. Sınıf ve okul eşyalarına zarar vermemeliyiz. Okulda sabun, su, peçete gibi malzemeleri ihtiyacımız kadar kullanmalıyız.

Kaynakları tasarruflu kullanmak hem kendimize hem çevremize hem de vatanımıza olan sorumluluğumuzun bir parçasıdır. Kaynakların kullanımında tutumlu olup tasarruf ederek gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakabiliriz.

Bilinçli tüketici olmanın en büyük artısı ev ve ülke ekonomisine sağladığı katkıdır. Aslında bizler, uyarıcılara ihtiyaç olmadan bilinçli birer tüketici olmalıyız. Bilinçli bir tüketici olmak aynı zamanda sağlıklı bir yaşam sürmemizi de sağlar.

İhtiyacımız olan kaynakları kullanırken pek çok atık madde açığa çıkar. Bu atık maddeleri azaltmak ya da yeniden kullanılabilir hâle getirmek önemlidir. Çevreyi korumak için kullandığımız eşyaları atmak yerine bunları tekrar kullanmak da mümkündür. Örneğin kullanmadığımız bazı giysilerimizi ihtiyacı olan insanlara verebiliriz. Evimizdeki kumaş parçalarını birleştirerek yastık, örtü gibi eşyalar yapabiliriz.

Kaynakların yeniden kullanımını sağlamak da hem tasarruf hem de kaynakların korunmasını sağlayacaktır.

1.2 Geri Dönüşüm Nedir?

Su, besin, elektrik gibi kaynakların yaşam için gerekli olduğunu biliyoruz. Yaşamımızı sürdürmek için bu kaynaklara ihtiyacımız var. Bu kaynakları tasarruflu kullanma yöntemlerinden biri de geri dönüşüm uygulamaları yapmaktır.

Geri dönüşüm, yeniden değerlendirme imkânı olan atıkların (yiyecek, içecek ambalajları vb. atıklar) çeşitli işlemlerden geçirilerek tekrar üretime dâhil edilmesidir.

Geri dönüşüm logosu

Hepimiz biliyoruz ki kâğıt yapımı için ağaçlar kesiliyor. Cam yapmak için taş ve kum kullanılıyor. Plastik poşet ambalajları üretimi için de doğal kaynaklardan faydalanılıyor. Şu da biliniyor ki doğal kaynaklarımız sonsuz değildir.

Her üretim sonucunda bu kaynaklarımız azalıyor. Bilinçsizce kullanıldığında bir gün bu kaynaklar tükenebilecek niteliktedir. Bu amaçla ülkeler, atıkların geri kazanılmasına ve tekrar kullanılmasına önem vermektedir.

Kaynakların israfını önlemek, ileride yaşanabilecek enerji krizlerinin önüne geçmek için atıkların değerlendirilmesi ile ilgili yöntemler geliştirilmektedir. Geri dönüşüm de bu yöntemlerden biridir.

Kâğıt atıklar

Cam yapımı

Plastik atıklar

Gerі dönüşümde amaç, gereksiz kaynak kullanımını engelleyerek atıkları ayrıştırıp çöp yığınlarından kurtulmaktır. Geri dönüşüm ile çöplere giden atık maddeler azalarak depolama alanlarının daha verimli kullanılması sağlanacaktır.

Demir, çelik, alüminyum, kâğıt, plastik, cam gibi maddelerin geri dönüşüm yoluyla yeniden kullanılması doğal kaynakların korunmasını sağlayacaktır. Bu durum aynı zamanda ekonomiye de katkı sağlayacaktır.

Kullanım ömrünü tamamlamış pillerin, pil toplama noktalarında biriktirilmesi toprağın kirlenmesinin önüne geçecektir. Pillerin içindeki bazı maddelerin geri dönüşümü ile tasarruf sağlanabilecektir.

Gerі dönüşüm doğa için de önemlidir. Örneğin atık durumda bulunan kâğıtların geri dönüşüm yoluyla sanayiye kazandırılması sağlanır. Bu da hava kirliliğinin, su kirliliğinin, su kullanımının azalması demektir. Ayrıca atık kâğıtların kullanılması ile ağaçlar da kesilmekten kurtulacaktır.

Metal atıkların tekrar değerlendirilmesi ile ham madde kullanımında tasarruf edilebilecektir. Elde edilen ham maddeler ile yeni ürünler üretilebilecektir. Kullanılamaz hâle gelen araç lastikleri de geri dönüşümde kullanılabilir maddelerdir. Bu lastikler geri dönüşümle örneğin, çocuk oyun alanlarında kullanılmaktadır.

Plastik maddeler günlük yaşamda en çok kullandığımız maddelerden biridir. Bu maddeler geri dönüşüm yoluyla birçok alanda kullanılmaktadır. Örneğin plastik atıkların geri dönüşümü; sera örtüleri, elyaf ve dolgu maddesi, yağmur suyu ve atık su boruları gibi alanlarda kullanılmaktadır.

Aynı zamanda plastik atıkların geri dönüşümü ile petrol gibi doğal kaynaklardan da tasarruf edilmiş olunur.

O hâlde geri dönüşüm veya yeniden kullanımı ile:

- Doğal kaynaklarımız korunur.
- Enerji kaynaklarının tasarrufu sağlanır.
- Atık miktarı azalır.
- Ekonomik açıdan katkı sağlanır.

Geri dönüşüm konusu bu vatan üzerinde yaşayan herkes için önemlidir. Vatanımızı sevmek demek kaynaklarını korumak, çalışkan olmak, geleceğe yatırım yapmak, doğal mirası korumaktır. Doğal güzelliklerimizi ve kaynaklarımızı korumak ülkemize ve insanlarına katkı sağlar. Bu nedenle su, besin, elektrik gibi kaynakları tasarruflu kullanmalıyız. Bu çaba, aynı zamanda vatan sevgimizin de bir göstergesidir.